

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport
Golfbaan " Waalresche Heide "

28 januari 2003

1317-45

ISBN 90-421-1094-5
Utrecht, Commissie voor de milieueffectrapportage.

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING.....	1
2. HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES.....	1
3. PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUITVORMING.....	2
3.1 Doel en probleemstelling.....	2
3.2 Besluitvorming.....	3
4. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN.....	4
4.1 Algemeen.....	4
4.2 Grootte van het plangebied.....	5
4.3 Aanleg en gebruik.....	5
4.4 Meest milieuvriendelijke alternatief.....	6
5. BESTAANDE MILIEUTOESTAND, AUTONOME ONTWIKKELING EN MILIEUEFFECTEN	7
5.1 Algemeen.....	7
5.2 Landschap en natuur.....	7
5.3 Bodem en water.....	8
5.4 Verkeer.....	9
5.5 Overig.....	9
6. VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN.....	10
7. LEEMTEN IN INFORMATIE	10
8. EVALUATIEPROGRAMMA	10
9. VORM EN PRESENTATIE	11
10. SAMENVATTING VAN HET MER.....	11

1. INLEIDING

De familie Smits te Waalre is voornemens in het gebied Achtereind in het zuidoosten van de gemeente Waalre ten zuiden van de wijk Ekenrooi een 18 holes golfbaan met bijbehorende voorzieningen aan te leggen op een terrein van in totaal ca 45 hectare. Voor realisering van deze golfbaan 'Waalresche Heide' moet het vigerende bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Waalre worden aangepast. Hiertoe wordt een milieueffectrapportage (m.e.r.) procedure doorlopen.

Bij brief van 19 november 2002 is de Commissie voor de m.e.r. in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen over de richtlijnen voor het milieueffectrapport (MER)¹. De m.e.r.-procedure ging van start met de kennisgeving van de startnotitie in het Eindhovens Dagblad van 20 november 2002².

Dit advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de m.e.r.³. De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt verder in dit advies 'de Commissie' genoemd. Het doel van het advies is om aan te geven welke informatie het MER moet bevatten om het mogelijk te maken het milieubelang volwaardig in de besluitvorming mee te wegen.

De Commissie heeft kennis genomen van de inspraakreacties en adviezen⁴, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. In dit advies verwijst de Commissie naar een reactie wanneer deze naar haar oordeel:

- informatie bevat die in het MER opgenomen moet worden of die nader onderzocht moet worden, zoals informatie over specifieke lokale milieuumstandigheden;
- belangrijke vragen en discussiepunten naar voren brengt, bijvoorbeeld over te onderzoeken alternatieven.

2. HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES

In het MER moet de relatie tussen het voornemen en de grootte van het plangebied worden aangegeven. Daarbij dient specifiek ingegaan te worden op de noodzaak en mogelijkheden, ter realisering van het initiatief, aanvullende gronden te verwerven.

De Commissie vraagt in het MER aan te geven hoe het initiatief en de ontwikkelde alternatieven zich verhouden tot:

- de ecologische gebiedsvisie voor de Tongelreep en de (voormalige) viskweekvijvers zoals opgesteld door het waterschap De Dommel;
- het streefbeeld voor het gebied zoals opgesteld door de Reconstructiecommissie Boven-Dommel;

¹ Zie bijlage 1.

² Zie bijlage 2.

³ De samenstelling hiervan is gegeven in bijlage 3.

⁴ Bijlage 4 geeft hiervan een lijst.

- het streekplan van de provincie Brabant waarin het plangebied de aanduiding Agrarische Hoofdstructuur binnen de Regionale Natuur en Landschapseenheid heeft gekregen;
- de beheersvisies van het Brabants Landschap en de gemeente Waalre voor de bosgebieden aan de oostkant van het plangebied.

De Commissie vraagt de beschrijving van de bestaande milieutoestand, autonome ontwikkeling en de milieueffecten met name te richten op de aspecten landschap, natuur, water en verkeer. Daarbij moeten de consequenties van de aanleg van de golfbaan en haar beheer voor de aangrenzende (beschermde) gebieden worden aangegeven. De mogelijkheden van landschaps- en natuurontwikkeling dienen expliciet in het MER opgenomen te worden

Een goede samenvatting is essentieel voor de overdracht van informatie aan een brede doelgroep.

3. PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUITVORMING

Artikel 7.10, lid 1, onder a van de Wet milieubeheer (Wm):

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van hetgeen met de voorgenomen activiteit wordt beoogd."*

Artikel 7.10, lid 1, onder c van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een aanduiding van de besluiten bij de voorbereiding waarvan het milieu-effectrapport wordt gemaakt, en een overzicht van de eerder genomen besluiten van bestuursorganen, die betrekking hebben op de voorgenomen activiteit en de beschreven alternatieven."*

3.1 Doel en probleemstelling

In de startnotitie wordt het doel van het initiatief omschreven als *'het versterken van de huidige situatie door het realiseren van een duurzame ruimtelijke invulling van het gebied met een passende activiteit en koppeling van de duurzaamheid van de hoogwaardige landschappelijke kwaliteit aan een economisch sterke functie'*. Indien dit het primaire doel van de initiatiefnemer is, adviseert de Commissie in het MER ook alternatieven (anders dan een golfbaan) te beschrijven die versterking van de huidige situatie en een duurzame invulling van het gebied mogelijk maken. Mocht het doel van het initiatief primair de aanleg en exploitatie van een golfbaan zijn, wordt geadviseerd dit expliciet in het MER te vermelden⁵. In het MER dient de relatie vermeld te worden tussen de doelstelling van het voornemen en de in de startnotitie geuite wens een 'optimale ontwikkeling van de natuurpotenties gerelateerd aan de ontwikkelingsgeschiedenis van het landschap', te realiseren.

In de startnotitie wordt gesteld dat in de regio te weinig golfaccommodaties aanwezig zijn. Het MER dient aannemelijk te maken in hoeverre het initiatief toereikend is om aan de vraag tegemoet te komen. Daarbij moet ook het lange

⁵ De Commissie is in haar advies ervan uitgegaan dat het primaire doel van het voornemen de aanleg en exploitatie van een golfbaan is.

termijn haalbaarheidsperspectief geschetst worden. Specifiek moet ingegaan worden op onzekerheden gerelateerd aan:

- de in de startnotitie gestelde landelijke groeiverwachting van 6% per jaar;
- de vertaling van een landelijke groeiverwachting naar de regionale situatie;
- het aantal personen op wachtlijsten (mogelijke dubbeltellingen);
- de herkomst van potentiële leden (bijvoorbeeld het percentage leden afkomstig uit Waalre).

De Commissie adviseert om alert te zijn op nieuwe ontwikkelingen in de behoefte aan golf faciliteiten en nieuwe inzichten te verwerken in het MER, mede in het licht van recente prognoses die een beperktere economische groei voorspellen en de initiatieven voor golf terreinen in de omgeving. Dit is van belang voor de motivering van het bevoegd gezag tot het nemen van een besluit tot een bestemmingsplanwijziging.

3.2 Besluitvorming

De startnotitie geeft een vrij volledig beeld van de randvoorwaarden en uitgangspunten (ruimtelijke beperkingen, grenswaarden emissies e.d.) die gelden bij dit voornemen. In aanvulling hierop vraagt de Commissie in het MER de hoofdlijnen te vermelden van:

- de ecologische gebiedsvisie voor de Tongelreep en de (voormalige) viskweekvijvers zoals opgesteld door het Waterschap de Dommel, en
- het streefbeeld voor het gebied zoals opgesteld door de Reconstructiecommissie Boven-Dommel;
- het streekplan van de provincie Brabant en specifiek de aanduiding die het plangebied hierin heeft gekregen;
- de beheersvisies van het Brabants Landschap en de gemeente Waalre voor de bosgebieden aan de oostkant van het plangebied.

In het MER moet aangegeven worden in welke mate bovengenoemde gebiedsvisie, streefbeeld, streekplanaanduiding en beheersvisie consequenties hebben voor het initiatief en de ontwikkelde alternatieven.

Geef in het MER op een duidelijke kaart aan welke onderdelen van de ecologische hoofdstructuur (EHS) in de omgeving van het plangebied liggen⁶ en welke status deze gebieden precies hebben (kernegebied, ontwikkelingsgebied, verbindingzone). Ook moet worden aangegeven of er in de omgeving van het plangebied gebieden liggen, die om andere redenen een speciale status in het beleid hebben of krijgen (bijvoorbeeld bodembeschermingsgebieden, stiltegebieden, waardevolle cultuurlandschappen, gebieden vallend onder de Boswet, Vogel- en Habitatrichtlijn en Natuurbeschermingswet, enz.). Wanneer de kans bestaat op kwantitatieve en of kwalitatieve aantasting van gebieden met een beschermde status, dan dienen hiervoor de relevante beschermingsformules te worden doorlopen. De consequenties van het voorkomen van beschermde gebieden en of beschermde planten- en of diersoorten voor de ontwikkeling van alternatieven moet aangegeven worden.

⁶ Bijvoorbeeld de zone langs de Tongelreep.

In verband met mogelijk aanwezige archeologische waarden binnen het plangebied⁷ moet aandacht besteed worden aan de verplichtingen die voortkomen uit de Cultuurnota, het verdrag van Malta, de Monumentenwet en de Nota Belvédère.

Ten behoeve van de besluitvorming moet een Watertoets worden uitgevoerd⁸. Geadviseerd wordt de waterinformatie in het MER zoveel mogelijk te laten sporen met de informatie van de Watertoets.

Geef in het MER aan dat het is opgesteld voor een wijziging van het bestemmingsplan buitengebied van de gemeente Waalre. Beschrijf volgens welke procedure en welk tijdpad dit geschiedt en welke adviesorganen en instanties daarbij formeel en informeel zijn betrokken. Geef de besluiten aan die in een later stadium nog moeten worden genomen om de voorgenomen activiteit te realiseren, zoals bijvoorbeeld een aanlegvergunning, een ontgrondingenvergunning, een ontheffing in het kader van de Flora en Faunawet en een vergunning voor onttrekking van grondwater voor beregening.

4. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder b van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de voorgenomen activiteit en van de wijze waarop zij zal worden uitgevoerd, alsmede van de alternatieven daarvoor, die redelijkerwijs in beschouwing dienen te worden genomen, en de motivering van de keuze voor de in beschouwing genomen alternatieven."*

Artikel 7.10, lid 3 van de Wm:

"Tot de ingevolge het eerste lid, onder b, te beschrijven alternatieven behoort in ieder geval het alternatief waarbij de nadelige gevolgen voor het milieu worden voorkomen, dan wel, voor zover dat niet mogelijk is, deze met gebruikmaking van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu, zoveel mogelijk worden beperkt."

4.1 Algemeen

Beschrijf de voorgenomen activiteit voor zover deze gevolgen heeft voor het milieu. Maak daarbij onderscheid tussen activiteiten die plaatsvinden in de realisatiefase (inrichting/aanleg) en de gebruiksfase (gebruik en beheer).

Op grond van de doelstelling zoals die uit de startnotitie naar voren komt concludeert de Commissie dat er geen reëel nulalternatief is. Volstaan kan worden met het beschrijven van de huidige situatie plus de autonome ontwikkelingen.

De Commissie adviseert op basis van de aanduiding van het plangebied in het vigerende streekplan (zie paragraaf 4.1 van dit advies), en de in de startnotitie vermelde hoge milieuambities, eerst een meest milieuvriendelijk alternatief

⁷ Zoals aangegeven door de Stichting Waalres Erfgoed in een bijlage van de startnotitie en in de inspraakreactie van de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek (zie inspraakreactie nr. 6, bijlage 4).

⁸ Zie hiervoor de Handreiking Watertoets (oktober 2001). De Commissie adviseert voor uitvoering van de Watertoets in contact te treden met het waterschap De Dommel.

(mma) te ontwikkelen. Als het meest milieuvriendelijke alternatief door de initiatiefnemer op bepaalde onderdelen niet haalbaar wordt geacht, kan worden overwogen om voor deze onderdelen een lager ambitieniveau te kiezen. Zodoende kan van het meest milieuvriendelijke alternatief een voorkeursalternatief worden afgeleid.

4.2 Grootte van het plangebied

Ga in het MER in op de relatie tussen het voornemen en de grootte van het plangebied. Ga daarbij specifiek in op:

- de aanduiding Agrarische Hoofdstructuur binnen de Regionale Natuur en Landschapseenheid (RNLE) die het plangebied heeft gekregen in het streekplan waarbij is aangegeven dat een golfbaan mag worden aangelegd mits het areaal 'natuur' minimaal 50% van het totaal areaal beslaat;
- de aanvankelijke toezegging van de gemeente Waalre *'de 9 hectare in haar bezit in het gebied van het Achtereind in te zetten voor het ruilen van kavels ter realisering van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en daarna pas, indien mogelijk, de optie voor een golfbaan open te houden'*⁹;
- in relatie tot bovenstaande, de noodzaak en mogelijkheden om aanvullende gronden te verwerven ter realisering van het initiatief.

4.3 Aanleg en gebruik

De beschrijving van de aanleg en het gebruik van de golfbaan dient in ieder geval de volgende onderdelen te bevatten:

- de hoofdropzet en inrichting van de baan (situering van (oefen)holes en gebouwen met bijbehorende groenvoorzieningen);
- de wijze waarop bij de aanleg de gebiedskenmerken (geomorfologie, grondwatersituatie en beplanting) gevolgd worden;
- de kwantiteit en kwaliteit van de grond (binnen de aangekondigde gesloten grondbalans) die wordt verplaatst, en de uiteindelijke hoogteligging (op kaart);
- de (gewijzigde) waterhuishouding in het plangebied;
- de hoeveelheid oppervlaktewater en de uitvoering van waterpartijen (diepten, taludhellingen en verbindingen);
- de mogelijkheden voor landschaps- en natuurontwikkeling.

Ga verder in op de uitgangspunten voor en eventuele verschillen inzake:

- het onderhoud (berekening, maaien, beweiding, plaggen, mest- en bestrijdingsmiddelengebruik, groenbeheer) voor de diverse onderdelen van de baan;
- het uiterlijk van het clubgebouw en de overige gebouwen (inclusief de bestaande caravanstalling) en hun inpassing in het landschap;

⁹ Op deze toezegging is gewezen in de inspraakreacties van het Waterschap De Dommel, het projectteam Tongelreep van de Dienst Landelijk Gebied van de Provincie Brabant, Stichting Het Noordbrabants Landschap en de Brabantse Milieu Federatie (inspraakreacties nr. 3, 7, 9 en 12, bijlage 4). Tijdens het locatiebezoek werd door de gemeente Waalre overigens aangegeven dat zij, gezien de bestemming van het terrein in het streekplan en de ambities van de initiatiefnemer met betrekking tot natuurontwikkeling, de in haar bezit zijnde 9 hectare ter beschikking wil stellen voor de realisering van de golfbaan.

- de noodzaak, plaats en aard van de verlichting;
- de ligging, omvang en inrichting van de parkeerfaciliteiten, het ontsluitingspatroon voor autoverkeer, de verwachte verkeerstoename ter plekke (ook op piekdagen en -uren);
- de mate waarin nevenactiviteiten kunnen plaatsvinden;
- de toegankelijkheid voor recreatief medegebruik met daarbij de ontsluiting voor fietsverkeer en wandelaars en, indien nodig, het type afrastering (in verband met het beheer en of de veiligheid).

4.4 Meest milieuvriendelijke alternatief

Het mma moet uitgaan van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming en/of verbetering van het milieu en binnen de competentie van de initiatiefnemer liggen. Het verwachte draagvlak of een eerder vastgelegd budget mogen geen argumenten zijn om oplossingsrichtingen met belangrijke milieuvoordelen buiten beschouwing te laten bij de ontwikkeling van een mma.

De Commissie geeft in overweging om bij de ontwikkeling van het mma in ieder geval de volgende onderdelen af te wegen:

- het maximaal afstemmen van de inrichting op de (vroegere) landschappelijke opbouw en de geomorfologie van het plangebied met maximale benutting van de aanwezige bodemgradiënten en het vermijden van verstoring in de bodemopbouw in gebieden met mogelijk archeologische of aardkundige waarden;
- het bijdragen aan het herstel van voormalige vennetjes¹⁰ en het bijdragen aan verdrogingsbestrijding¹¹ door maatregelen zoals het minimaliseren van het grondwatergebruik en het vasthouden van water;
- het zo natuurlijk mogelijk inrichten en beheren van de roughs en de fairways zodat de gewenste vegetatie en fauna zich kunnen ontwikkelen;
- het minimaliseren van het gebruik van mest en bestrijdingsmiddelen;
- het beperken van de toename van verhard oppervlak voor parkeerfaciliteiten.

¹⁰ Dit sluit aan bij het voornemen van de initiatiefnemer bij de inrichting zoveel mogelijk terug te grijpen naar het semi-natuurlijke heidelandschap van ca 75 jaar geleden.

¹¹ Dit sluit aan bij het streven van het waterschap De Dommel hermeandering van de Tongelreep mogelijk te maken. Hiervoor is het noodzakelijk het oppervlaktewaterpeil zoveel mogelijk te verhogen teneinde een natuurlijker watersysteem te verkrijgen en verdroging tegen te gaan. In dit licht wordt het aanbrengen van drainage en beregeningsmogelijkheden op een toekomstige golfbaan als een negatieve ontwikkeling gezien (inspraakreactie nr. 3, bijlage 4)

5. **BESTAANDE MILIEUTOESTAND, AUTONOME ONTWIKKELING EN MILIEUEFFECTEN**

Artikel 7.10, lid 1, onder d van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de bestaande toestand van het milieu, voor zover de voorgenomen activiteit of de beschreven alternatieven daarvoor gevolgen kunnen hebben, alsmede van de te verwachten ontwikkeling van dat milieu, indien de activiteit noch de alternatieven worden ondernomen."*

Artikel 7.10, lid 1, onder e van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de gevolgen voor het milieu, die de voorgenomen activiteit, onderscheidenlijk de alternatieven kunnen hebben, alsmede een motivering van de wijze waarop deze gevolgen zijn bepaald en beschreven."*

5.1 Algemeen

Beschrijf de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied, alsmede de autonome ontwikkeling hiervan. De bestaande toestand inclusief de autonome ontwikkeling moet dienen als referentie voor de te verwachten milieueffecten. Daarbij wordt onder de autonome ontwikkeling verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu, zonder dat de voorgenomen activiteit of een van de alternatieven wordt gerealiseerd. Bij deze beschrijving moet uitgegaan worden van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van reeds genomen besluiten over eventuele nieuwe activiteiten. Als niet zeker is of bepaalde activiteiten zullen of kunnen doorgaan of niet, dan kunnen hiervoor verschillende mogelijke ontwikkelingen of processen onderscheiden worden.

Het studiegebied moet op kaart worden aangegeven en omvat het plangebied en de omgeving daarvan, voor zover daar effecten van de voorgenomen activiteit kunnen gaan optreden. Per milieuaspect (landschap, natuur, water, verkeer, enz.) kan de omvang van het studiegebied verschillen.

Bij de beschrijving van de milieugevolgen dienen de volgende algemene richtlijnen in acht te worden genomen:

- bij de beschrijving van de gevolgen voor het milieu moet, waar nodig, de ernst worden bepaald in termen van aard, omvang, reikwijdte, mitigeerbaarheid en compenseerbaarheid;
- de manier waarop milieugevolgen zijn bepaald dient inzichtelijk en controleerbaar te zijn door het opnemen van basisgegevens in bijlagen of expliciete verwijzing naar geraadpleegd achtergrondmateriaal;
- aandacht moet vooral besteed worden aan die effecten die per alternatief verschillen;
- bij de beschrijving dienen de gevolgen van de aanlegfase en de gebruiksfase te worden betrokken.

De Commissie adviseert een zo kwantitatief mogelijke beschrijving van de milieuinformatie te geven, voor zover mogelijk op kaart. Voor een landschappelijke beoordeling zijn schetsen en/of fotomontages gewenst.

5.2 Landschap en natuur

In het MER moet worden aangegeven wat de gevolgen van het initiatief en alternatieven zullen zijn voor de verschijningsvorm van het plangebied en het

karakter van het landschap. Specifiek moeten veranderingen worden aangegeven in:

- de geomorfologie van het gebied (hoogteverschillen);
- de visueel-ruimtelijke beleving van het landschap (verschil tussen open dicht, zichtlijnen, doorzichten en oriëntatiepunten zoals boerderijen);
- de aantasting of inpassing van archeologisch en cultuurhistorisch waardevolle structuren en elementen¹².

Besteed aandacht aan de negatieve en positieve gevolgen voor:

- voor het studiegebied kenmerkende vegetaties, planten en diersoorten;
- beschermde soorten, prioritaire soorten en doelsoorten van het natuurbeleid, alsmede zeldzame en bedreigde soorten (Rode Lijst-soorten);
- bestaande of potentiële functies van het gebied als voortplantings-, overwinterings-, pleister- of foerageergebied voor diverse diersoorten, met nadruk op zeldzame en bedreigde soorten en soorten kenmerkend voor bijzondere omstandigheden.

Bij de beschrijving van de effecten dient rekening gehouden te worden met de invloeden van directe vernietiging, verdroging, verstoring, betreding, versnippering en eutrofiëring.

Aangegeven moet worden welke kenmerkende dier- en plantensoorten gezien, de abiotische kenmerken van het landschap, in de toekomst verwacht kunnen worden. Daarnaast zal aangegeven moeten worden wat, rekening houdend met de (toekomstige) relaties, de effecten zijn op omliggende (beschermde) gebieden, waaronder:

- de ecologische hoofdstructuur langs de Tongelreep;
- de (voormalige) viskweekvijvers ten zuiden van het plangebied;
- de bosgebieden aan de oostkant van het plangebied.

5.3 Bodem en water

Beschrijf in het MER de gevolgen voor:

- de bodemgesteldheid (verwijdering bouwvoor, ophoging);
- de geohydrologische gesteldheid (grondwaterstromen, stromingspatronen, grond- en oppervlaktewaterkwantiteit en -kwaliteit).

Inzicht moet worden verschaft in de veranderingen in grondwaterstand, grondwaterstromingen (infiltratie, kwel) en peilbeheer (drainage, beregening), en de mogelijke gevolgen hiervan voor flora, fauna en agrarische bedrijvigheid in de omgeving. Specifiek moet daarbij worden aangegeven hoe bovengenoemde veranderingen zich verhouden tot de intenties van het waterschap De Dommel het oppervlakte- en grondwaterpeil te verhogen en meer waterconservering te realiseren.

De gronden van het plangebied zijn in het verleden intensief gebruikt voor landbouwdoeleinden. Derhalve is inzicht nodig in het risico van het vrijkomen van in de bodem gecumuleerde bestrijdingsmiddelen en meststoffen. Bij de meststoffen gaat het om het mogelijk vrijkomen van fosfaat bij vernatting en

¹² Afhankelijk van de geplande diepte van afgraving (meer of minder dan de bouwvoor) wordt geadviseerd een archeologische inventarisatie uit te voeren dan wel de aanleg van de golfbaan archeologisch te laten begeleiden, zodat onverwachte vondsten op adequate wijze gedocumenteerd kunnen worden en bewaard blijven.

het vrijkomen van stikstof bij verdroging door drainage, lager grondwaterpeil of ophoging.

5.4 Verkeer

Het MER moet aangeven welke verkeersbewegingen worden verwacht op de toevoerwegen naar het terrein van de initiatiefnemer. Daarbij moet rekening worden gehouden met het verkeer in verband met zowel de bestaande caravanstalling als met de te realiseren golfbaan. Bij het verkeer naar de golfbaan moet aangegeven worden welke vervoersmiddelen daarbij gebruikt worden. Geadviseerd wordt deze berekening mede te baseren op ervaringen bij andere golfbanen¹³. Verkeersberekeningen dienen plaats te vinden gemiddeld over een jaar maar ook voor piekdagen met maximale bezetting van de golfbaan. Aangegeven moet worden:

- in hoeverre de wegcapaciteit ter plaatse toereikend is;
- in welke mate verkeersoverlast voor omwonenden zal optreden;
- in welke mate de agrarische bedrijvigheid in de omgeving van het plangebied zal worden gehinderd.

Het MER dient aan te geven of er geluidgevoelige bestemmingen in de omgeving zijn en in hoeverre het verkeer van en naar de golfbaan in combinatie met het overige verkeer aanleiding kan geven tot geluidhinder.

5.5 Overig

In het MER moet ingegaan worden op de consequenties van de aanleg van een golfbaan voor de gebruiksfuncties van het gebied. Specifieke aandacht moet gegeven worden aan:

- de wederzijdse beïnvloeding van golfbaan en agrarische bedrijvigheid (bijvoorbeeld stankcirkels, bedrijfsgroeimogelijkheden, grondwaterstand, etc);
- de wijze waarop het extensief dagrecreatief medegebruik (voor leden en niet-leden) mogelijk gemaakt gaat worden. Geef hierbij aan in hoeverre daarbij aangesloten wordt bij bestaande wandel- en fietspaden door het gebied en de mate waarin de recreatieve mogelijkheden in het gebied worden versterkt.

De mogelijke lichthinder voor omwonenden en fauna dient beschreven te worden.

¹³ Bijvoorbeeld wat betreft de gemiddelde bezetting per auto en de gebruikte vervoersmodaliteit.

6. VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder f van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een vergelijking van de ingevolge onderdeel d beschreven te verwachten ontwikkeling van het milieu met de beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit, alsmede met de beschreven gevolgen voor het milieu van elk der in beschouwing genomen alternatieven."*

De milieueffecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven moeten onderling én met de referentie worden vergeleken. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin, dan wel de essentiële punten waarop, de positieve en negatieve effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven verschillen. Vergelijking moet bij voorkeur op grond van kwantitatieve informatie plaatsvinden. Bij de vergelijking moeten de doelstellingen en de grens- en streefwaarden van het milieubeleid worden betrokken.

Hoewel dit geen verplicht deel van het MER uitmaakt, beveelt de Commissie aan, mede gelet op duurzame exploitatie van de golfbaan, een indicatie te geven van de kosten van de verschillende alternatieven.

7. LEEMTEN IN INFORMATIE

Artikel 7.10, lid 1, onder g van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een overzicht van de leemten in de onder d en e bedoelde beschrijvingen [d.w.z. van de bestaande milieutoestand en autonome ontwikkeling daarvan, resp. van de milieueffecten] ten gevolge van het ontbreken van de benodigde gegevens."*

Het MER moet aangeven over welke milieuaspecten geen informatie kan worden opgenomen vanwege gebrek aan gegevens. Deze inventarisatie moet worden toegespitst op die milieuaspecten, die (vermoedelijk) in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen. Op die manier kan worden beoordeeld, wat de consequenties moeten zijn van het gebrek aan milieuinformatie. Beschreven moet worden:

- welke onzekerheden zijn blijven bestaan en wat hiervan de reden is;
- in hoeverre op korte termijn zou kunnen worden voorzien in de leemten in informatie;
- hoe ernstig leemten en onzekerheden zijn voor het te nemen besluit.

8. EVALUATIEPROGRAMMA

Artikel 7.39 van de Wm:

"Het bevoegd gezag dat een besluit heeft genomen, bij de voorbereiding waarvan een milieueffectrapport is gemaakt, onderzoekt de gevolgen van de betrokken activiteit voor het milieu, wanneer zij wordt ondernomen of nadat zij is ondernomen."

De gemeente Waalre moet bij het besluit tot wijziging van het bestemmingsplan buitengebied aangeven op welke wijze en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigere n-

de maatregelen te treffen. Het verdient aanbeveling, dat de familie Smits in het MER reeds een aanzet tot een programma voor dit onderzoek geeft. De Commissie adviseert in het evaluatieprogramma in ieder geval de volgende onderdelen op te nemen:

- het feitelijke gebruik van de golfbaan, de totale verkeersbewegingen en het recreatief medegebruik;
- het percentage 'natuur' van het totaal areaal van de golfbaan;
- de ontwikkeling van vegetaties, planten en diersoorten;
- de effecten op de omliggende (beschermde) gebieden waaronder de ecologische hoofdstructuur langs de Tongelreep;
- de gevolgen voor de grondwaterstand en -stromingen.

9. VORM EN PRESENTATIE

Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. De onderlinge vergelijking dient bij voorkeur te worden gepresenteerd met behulp van tabellen, figuren en kaarten. Voor de presentatie beveelt de Commissie verder aan om:

- het MER zo beknopt mogelijk te houden, onder andere door achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzen onderbouwen) niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst bij het MER op te nemen;
- recent kaartmateriaal te gebruiken, topografische namen goed leesbaar weer te geven en een duidelijke legenda erbij te voegen.

10. SAMENVATTING VAN HET MER

Artikel 7.10, lid 1, onder h van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een samenvatting die aan een algemeen publiek voldoende inzicht geeft voor de beoordeling van het milieu-effectrapport en van de daarin beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en van de beschreven alternatieven."*

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en het verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de argumenten voor de selectie van het mma en het voorkeursalternatief;
- een vergelijking van de belangrijkste milieueffecten van het mma en het voorkeursalternatief;
- belangrijke leemten in kennis.